

HARRI ISTVÁN MÄKI

KUSTANTAMO
HELMIVYÖ

ENKELI
TUPAKKA-
SALONGISSA
JA MUITA NOVELLEJA

Enkeli tupakkasalongissa

Harri István Mäki

Enkeli tupakkasalongissa

ja muita novelleja

Kustantamo Helmivyö
Turku 2020

Harri István Mäki:
Enkeli tupakkasalongissa ja muita novelleja
ISBN 978-952-7211-62-5
Painopaikka: BoD, Norderstedt, Saksa

Esipuhe

Harri István Mäki on tiiviin mutta lyyrisen ilmaisun taitaja, jonka dialogi on merkityksistä tiheää. Tässä kokoelmassa hän on parhaimmillaan. Novelleissa liikkuvat niin Edgar Allan Poe, Mannerheim kuin Caesar ja Brutuskin, mutta myös vähemmän nimekkäät henkilöt saavat vuoronsa. Monen tarinan keskiössä ovat perhesuhteet ja näkökulmahenkilönä lapsi tai nuori, joka kohtaa aikuisten maailman omalla tavallaan.

Välillä pysytään tiukasti realismissa, sitten taas karataan sen yli surrealismiin. Maisema kutistuu ja pakenee, aika pysähtyy ja vierii taas väistämättä eteenpäin. Lopulta päästään vielä Villiin länteen, joka sekään ei ole aivan entisellään.

Syvenny tähän kirjaan, jos haluat yllättyä ja laajentaa horisonttiasi.

Tapani Bagge

Enkeli tupakkasalongissa

*Vaan ylhäältä huutavat
henkien äänet,
mestarien äänet:
siis muistakaa käyttää
hyvyyden voimat!
Goethe: Symbolum*

– Oletteko te hänen veljensä?

– Minulle tapahtui onnettomuus. Antakaa nyt jotakin. Minä vuodan kuiviin ja tuhrin kaikki paikat. Kyllä, jos se teitä kiinnostaa. Kyllä vain. *Hän* on veljeni. Ja hänen takiaan minä juuri vuodan... Tai hänen veitsensä, jos tarkoita ollaan.

– Pitäisikö siihen laittaa jokin liina? Minulla olisi nenäliina.

– Sekin pysäyttää verenvuodon ja se on nyt tärkeintä.
Kuka te olette? Mistä te tunnette veljeni?

– Jokainen tietää veljenne, mutta harva *tuntee* hänet.

– Siinä te olette oikeassa.

– Auttaako tämä? Pitäisikö minun... Ei, sehän näyttää tyrehtyvän. Te ette siis tulleet hänen kanssaan?

– Me emme matkusta yhdessä, emme ole samanlaisia alkuunkaan. Meillä on ehkä ollut samanlaiset ruumiit, mutta me kasvatimme ne erikseen.

– Nyt en ymmärtänyt.

– Kasvatin oman ruumiini ja hän kasvatti oman ruumiinsa.

– Olen hämilläni. Mitä tarkoitatte, että kasvatitte ruumiinne? Eihän se niin tapahdu.

– Älkää olko niin arka. Eikö solujen kasvu ole tärkeää?

– On tietenkin, mutta...

– Minä olen kasvattanut ruumiini alusta alkaen, ensimmäisistä soluista lähtien itse, joten jokin tietoisuus minussa tietää keinon, miten kasvatusta tapahtuu. Kaikilla tasoilla. Solujen, lihasten, luiden ja jänteiden tasolla. Sielun tasolla.

– Siitäkö te olette täällä luennoimassa?

– No, siitäkin. Tai ainakin minä sivuan aihetta luennoissani.

– Entä veljenne? *Minä* tunnen suurta mielenkiintoa veljenne ajatuksia kohtaan. Mutta te ette varmasti halua puhua hänestä?

- Siinä osuite oikeaan.
- Miksi – jos saan kysyä.
- Hän on ylpeä.
- Onko?
- Kuulitte mitä sanoin.
- Ehkä hän on hieman ylpistynyt, kun hän sai niin arvokkaan vastaanoton...
- Te ette tunne, ette tiedä häntä. Minkä näköinen hän mielestänne on?
- Teidän näköinen.
- Niinkö?
- Ettekö muka ole huomannut?
- En.
- Ettekö ole koskaan verranneet toisianne peilistä?
- Hän ei siedä peilejä. Tiesittekö muuten, että veljeni on kihloissa?
- En, sehän on mukavaa.
- Hän menee naimisiin lokakuussa.
- Oho! Kenen kanssa?
- En ole ehtinyt tutustua häneen.
- Veljenne morsiameen, sepä kummallista.
- Eikä ole. Minä en vain halua tutustua häneen, koska veljeni jättää hänet pian.
- Ehkä olette väärässä.
- Hän jättää jokaisen lapsimorsiamensa juuri kun kylästy. Se on hänestä huvittavaa. En usko että hän edes ajattelee koko asiaa. Häntä on naitettu aivan vauvasta

lähtien monien Euroopan sukujen kanssa ja hän on alkanut pitää asiaa leikkinä.

– Morsian parka. Onko hän tšekäläisiä?

– Pirulauta, se alkoi taas vuotaa. Veljeni osaa käyttää salamaraudasta taottua veistään. Pitäisi varmaan saada jotakin haavaan. Onko teillä jodia? Olisiko siitä apua? Salvaa?

– Jodi lienee parasta. En ole kyllä varma, mikä tuohon parhaiten sopii. Kirveleekö?

– Olen kokenut pahempaakin.

– Niin tietenkin. Haavoituitteko te pahasti?

– Minä olen aina kerjännyt luotia nahkaani. Haluatteko muuten nähdä jotakin eriskummallista? Katsokaa. Nämä ovat nuolen jättämiä jälkiä. Tästä ne ovat menneet sisään ja tästä ne vedettiin ulos. Näettekö?

– Entä nuo arvet?

– Ne ovat tulleet... kiivaissa keskusteluissa. Älkää katso minua noin. Hyvä on, kuulusteluissa.

– Kiduttaminen lienee hyvin kivuliasta.

– Jodi taitaa jo vaikuttaa. Parasta antaa haavan olla ja lopettaa murehtiminen. Kunhan verenvuoto tyrehtyy, kaikki on kunnossa.

– Olitteko te veljenne kanssa taisteluissa?

– Hän osallistui joihinkin.

– Useimpiin kuin te?

– En... emme ole laskeneet.

– Oliko teillä riitaa vai tapahtuuko teillä onnettomuus

veitsen kanssa? Erikoinen veitsi sen täytyy olla, kun haavakin on noin...

– Voinhan sen niinkin sanoa. Pirunmoinen veitsi, muinaiset kansat kutsuivat taivaalta pudonnutta rautaa salamaraudaksi ja takoivat niistä aseita, joiden voimat olivat ylimaallisia. Horuskin käytti meteoriittiraudasta vahvistettua veistä taistellessaan Seth-jumalan kanssa.

– Mikä sen nimi on?

– Akedah. Onko se tuttu?

– En ole koskaan kuullut. Onko teillä nälkä?

– Tähän aikaan illasta minulla ei ole ruokahalua. Syön suden tavoin, kun herään. Ehkä se johtuu valon määrästä.

– Olette kenties tottuneet paastoamiseen tähän aikaan vuodesta. Haluaisitteko juotavaa?

– Ehkä vettä.

– Lasi maitoa? Monet teidän...

– En juo mitään mikä on eläimistä kotoisin.

– Sepä erikoista.

– Sieltä mistä tulen se on hyvin yleistä. Mikä tuo on?

– Odotinkin koska kysyisitte. Tällä laitteella voidaan nauhoittaa ääntä. Mitä tahansa ääntä. Milloin vain ja missä vain. Tätä kutsutaan monella nimellä. Sillä ei ole vielä vakiintunutta nimeä. Minä kutsun sitä fonografia-sylinteriksi.

– Vai niin. Ja miten se toimii, tämä fonografia?

– Se nauhoittaa meidän keskusteluumme parhaillaan sylinteriinsä.

– En pidä siitä.
– Ei se vangitse teidän sieluanne.
– Taatusti ei. En silti pidä siitä.
– Oletteko moderneja keksintöjä vastaan? Teidän veljenne...

– Haluatte tallentaa – vai miksi sitä kutsutaan – nauhoittamiseksi – veljeni ja ehkä minunkin luennon, niinkö?

– Myönnän, että se kävi mielessäni.

– Hänen suostumuksellaan.

– Luonnollisesti. Hänellä tuskin on mitään sitä vastaan. Hänen äänensä jää ikuisiksi ajoiksi talteen. Ajatelkaa jos meillä olisi ollut tämä laite... vaikkapa keisari Neron aikana tai Kristuksen aikana. Hänen oikeudenkäynnissään tai viimeisinä hetkinä Golgatalla.

– Oletteko varma, että te olisitte halunnut olla paikan päällä ja tallentaa hänen kärsimyksensä?

– Uskotteko, että on olemassa ääretön ja ikuinen?

– Mikäli olen jotakin maailmassa ymmärtänyt niin kaikessa on aina jotakin ääretöntä, maidossa jota halusitte tarjota, siinä joka maidon juo ja joka maidon synnyttää, veripisaroissa jotka nyt hyytyvät haavassani ja soluissa jotka kiertävät ruumiissani. Tavallaan kasvaminen on sielun ruumiissa lämmittelyä.

– Niinkö?

– Jotkut haluavat kovasti vapautua, irtautua äärettömyydestä, mutta se on yksinkertaisesti yhtä mieletöntä kuin uskoa, että tuolla teidän ihailemallanne laitteella olisi

rajat, tällä käden liikkeelläni olisi päätepiteensä. Tai tanssiesityksellä, jota me veljeni kanssa olemme tulleet teille esittämään. Te mainitsitte Golgatan. Tiesittekö, siellä aikanaan näyteltiin suurimpia luulotautisuuden houreita.

– En oikein ymmärrä.

– Ajatelkaa ilman sovittuja määreitä ja nimiä. Yrittäkää. Jos niitä ei ole, me katsomme kaikkea kuin lapsi. Jos pyörähdän näin piruetin, ei liike lakkaa siihen, että minä pysähdyn. Sehän jatkuu mielessänne. Eikö vain? Sama juttu Golgatalla. Te tiedätte vain sen, mitä on sovittu. Kärsimys, sen aiheuttamat liikahdukset ovat lumetta, luuloja ja sovittuja asioita, joita voi verrata johonkin muuhun. Te ette hymyile. Minä hymyilen. Älkää suuttuko minulle, ei tämä ole henkilökohtaista. Jos ihmiset olisivat osanneet nähdä, mitä Golgatalla tuomituille ihmisille tapahtui tuhansilla ristinpuilla – niin monilla, ettei Jerusalemissa vielääkään kasva metsiä – maailma olisi kehittynyt toisenlaiseksi.

– No hyvä on, mitä sitten tapahtui?

– Te olette suuttunut. Ette halua katsoa minua silmiin. Älkää olko niin ennakkoluuloinen.

– En minä ole.

– No, minä kerron, koska te haluatte tietää.

– Antaa kuulua.

– Roomalaisten risteillä tuomitut ihmiset, Kristus ja monet muut pyhät ja pakanat, rikolliset ja profeetat, luopuivat meidän edessämme johdonmukaisuuden lainalai-

suuksista. Vielä tarkemmin: älyllisestä ylivoimaisuudesta. Aivot on ylipalvottu elin.

– Jos niin sanotte.

– Kun ihmisen sokeus muuttuu näkemiseksi, hän ei näe rajoja, ei muuta kuin ääretöntä – ja jos niin haluatte – ikuisuutta.

– He kuolivat mitä kammottavimmilla, raakalaismailla tavoilla.

– Meidän edessämme.

– Ei minun.

– No, tarkoitan vertauskuvallisesti.

– Tietenkin. Haluatteko jotenkin herjata uskontoa? Se ei haittaa, olen moderni ihminen, mutta raakuus on minulle vierasta.

– On surullista, oikeastaan murheellista, että ihminen nimeää kaiken jo liian varhaisessa vaiheessa ja tekee sen saman lapsilleen.

– Ehkä haluan vain nähdä teidän tanssiesityksenne.

– Mutta ette kuunnella luentoa?

– Veljenne...

– Olkaa huoleti, hän puhuu hyvin eri tavalla.

– Ihan uteliaisuudestani: *ajattelee*kö hän sitten samalla tavalla?

– Minun on todella lähdettävä. Kiitoksia avustanne. Haava ei enää vuoda.

– Nyt te olette loukkaantunut.

– Teidän on itse ymmärrettävä ensin kuka te sisim-

mässänne olette, ei oppia vain ulkoa nimeämään erilaisia asioita ja rakentamaan niistä, vaikkapa tuollaisia ääniä tallentavia laitteita. Karistakaa opitut mallit, hyvä ystävä.

– Sitten me olisimme vain tietämättömiä olentoja, olisimme eläimien, petojen tasolla. Verenimijöitten. Haudasta nousevien olioitten...

– Onko susi tai lintu, sinikello tai vaahtera teidän mielestänne tietämätön tai valistumaton? Nyt te sentään jo nauratte! Hyvä. Kaikkien ei tarvitse käyttäytyä odotetulla, ennustettavalla tavalla.

– Uskotteko Kristukseen?

– Henkilökohtaisten syntien anteeksiantajana? En. Hän oli henkistynyt mies. Kyllä, ehdottomasti. Mutta hän nimesi liiaksi asioita, jotka eivät tarvitse nimityksiä. Hän halusi nopeuttaa ihmisten oppimista ja siksi...

– Hänet ristiinnaulittiin?

– Ei suinkaan. Minä luulen, että hän halusi toteuttaa muinaisprofetian, mutta se ei ollut opetuslasten mieleen. Kenties he eivät enää jaksaneet kuunnella sitä loputonta odotuspuhetta taivasten valtakunnan läheisyydestä.

– Tarkoitatte Juudasta?

– Niin, ehkäpä. Kuka tietää? Ehkä Juudas petettiin. Ehkä hän kirosi mestarinsa ja... Näkemiin. Minulla on jo kiire.

– Anteeksi nyt vielä kerran, mutta...

– Lopettakaa hyvä ihminen tuo jatkuva anteeksi pyytely. Se ei jotenkin tunnu luontevalta ja minä olen kui-

tenkin liian nuori. Vieläkö tuo laite taltioi ääntämme?

– Toki.

– Miten paljon siihen voi tallentaa ääniä?

– En ole koskaan mitannut.

– Jos teillä käy tuuria saatte ehkä taltioitua veljeni äänen. Se on tosin paljon matalampi kuin minun, melkein kuin varjo kuiskaisi öisellä pustalla.

– Tämän illan tanssiesitys ei kuitenkaan ole unkarilainen?

– Mielenkiintoinen yhteensattuma: sen pohja on peräisin Juudeasta. Pääsiäisen juhlatanssi, hyvin vanha, hyvin liikuttava. Jopa vapauttava katsojalleen. Luulen, että sitä on tanssittu Jeesuksen opetuslastenkin seurassa. Hyvästi.

– Minä en usko sattumaan.

– Oikeasti, te haluatte viivytellä minua, mutta minun on nyt lähdettävä. Sanon veljelleni, joka varmaan vieläkin kylpee, että te haluatte vaihtaa sanan hänen kanssa. Minä lupaan.

– Mitä?

– Että hän kiinnittää erityishuomiota käytökseensä. Minun on nyt todellakin lähdettävä. Te olette ahneita ja persoja tiedolle, te aikuisihmiset.

– Miksi isänne sanoi teitä hirviöiksi heti syntymänne ja äitinne kuoleman jälkeen?

– Sanoiko hän todella *niin*? Muuta se oli kauan sitten, kauemmin kuin...

– Yhdessä salaisessa kirjoituksessa isänne väitti äitiä-
ne odotusaikana sakaaliksi ja teitä lapsihirviöiksi, luon-
nonoikuiksi. Pedoksi, joka ei koskaan lepää...

– Vaiti.

– Teidän äänenne...

– Minä sanoin vaiti.

– Nyt te mietitte kuka minä olen miten paljon minä
tiedän.

– Ehkä. Miten paljon te tiedätte?

– Minä haluaisin tietää hieman lisää.

– Yksi kysymys.

– Kaksi.

– Hyvä on. Te olette kaikki samanlaisia, te aikuis-
ihmiset.

– Mitä veljellenne tapahtui...

– Jos me vaikka tekisimme ensin sinun -kaupat. Minä
olen Sándor.

– Etsivä Tuomas Järvinen.

– Mitä *sinä* halusit kysyä, Tuomas?

– Kuka minun kanssani on?

– Ei kukaan.

– Minä haluan tietää.

– Et halua. Seuraava kysymys. Olit hyvin ystävällinen
ja kohtelias, kun autoit minua tämän veljeni muinaisveit-
sellään aiheuttaman pikku haaverin kanssa, mutta rajan-
sa kaikella.

– Kenen veitsi se oli ja miksi se tehosi sinuun?

"Syvenny tähän kirjaan, jos haluat yllättyä
ja laajentaa horisonttiasi."

Tapani Bagge

Harri István Mäki tunnetaan ennen kaikkea tuotteliaana lasten- ja nuortenkirjailijana, mutta hän on kirjoittanut myös useita novelleja aikuislukijoille. Novelleissa hänen fantasiansa ja mielikuvituksensa pääsevät valloilleen, ja tuloksena on odottamattomia näkyjä historiaan ja ihmisen sisäiseen olemukseen.

Enkeli tupakkasalongissa -kirjaan Mäki on valinnut tuotannostaan kuusitoista novellia, joiden sävyt ja lajityypit vaihtelevat kauhusta herttaiseen fantasiaan, erotiikkaa unohtamatta. Mukana on myös Mäen *Ruudinsavu*-lehteen kirjoittama länkkäri, joka ei sekään edusta tavanomaisinta Villin lännen paukuttelua.

Esipuheen kirjaan on kirjoittanut kirjailija Tapani Bagge, joka on tehnyt lukuisia yhteistöitä Mäen kanssa.

ISBN 978-952-7211-62-5

**KUSTANTAMO
HELMIVYÖ**

KANNET: JT LINDROOS / OIVAS.COM